

Bir Motif Olarak Taş Kesilme Efsanelerinin Tasnifi ve Toplumsal Mesajları

Cengiz AKBALABAN

International Burch University, Bosnia and Herzegovina

Doğan YÜCEL

International Burch University, Bosnia and Herzegovina

Özet: Efsaneler, hayalle hakikatin keşiştiği başka bir deyişle renklerin net olmayıp gri renklerin ağır bastığı bir noktada ortaya çıkmış anlatımlardır. Okunduğu veya dinlendiği ilk anda bir efsane için, hakikatin hangi noktasında veya hayalin neresinde yer aldığı veya hangisinin daha ağır bastığını çoğu zaman tespit etmek mümkün değildir. Efsanede yer alan her bir olay olağanüstülüklerle dolu olsa bile hayatın içinden ve yaşanabilir olaylardan üretilmesinden ötürü inanılması kolaydır. Efsaneler içerisinde fazlaca kullanılan türlerinden birisi de taş kesilme motifli efsaneleridir. “Örnek olay anlatımı” ile sözlü olarak hızlı bir şekilde insanlar arasında yayılan bu efsaneler, topluma verdiği sosyal mesajlar ile toplumsal düzenin devamına ciddi katkılar sağlar. Bu efsaneler, sosyal düzeni sağlamak için gerek dini, gerek kültürel gerek toplumsal kuralları fertlere rahatlıkla işleyip bilinç altlarına yerleştirme konusunda toplum düzenine yardımcı olurlar. Çalışmada Sakaoğlu'nun eseri merkeze alınarak; taş kesilme efsaneleri, taş kesilen varlıklara göre 10 başlıkta, bu varlıkların başından geçen olaylara göre 7 ana başlık, 28 alt başlık altında ve işlenen konuların yoğunluğuna göre 12 ana başlık, 57 alt başlık altında tasnif edilmiştir. Her bir alt başlık efsanelerde verilmek istenen toplumsal mesajlar açısından yorumlanmıştır. Ayrıca her bir alt başlığa göre efsanelerin sayısal yoğunlukları da belirtilmiştir. Sonuçta %85,9 gibi bir oranla taş kesilme konulu efsanelerin merkezinde insanın olduğu ve toplumsal mesajların genelde insan ve hataları üzerinde yoğunlaştığı sayısal verilerle ortaya konulmuştur.

Anahtar sözcükler: *Efsane, Efsane Toplum İlişkisi, Taş Kesilme Efsaneleri, Toplumsal Mesaj*

Classification as a Motive of Petrification Legends and Given Social Messages

Abstract: Legends are narratives that emerged at a point where imagination and truth intersect, in other words, where the colors are not clear but gray colors dominate. It is not possible for a legend to determine which point of the truth or where in the imagination, which is more dominant, for a legend at the first moment it is read or listened to. We can immediately believe every single event in the legend, even if they are full of extraordinary things, because they are life and habitable events. One of the varieties that we encounter a lot in legends is the legends with petrification motif. These legends, which spread rapidly among people with "exemplary storytelling", make serious contributions to the continuation of the social order with the social messages they give to the society. These legends help the social order to easily process the religious, cultural and social rules to the individuals and place them in their subconscious in order to ensure the social order. In the study, Sakaoğlu's work was centered, and the legends of petrification were classified under 10 titles according to the assets that were petrification assets, in 7 main titles according to the events experienced by these beings, under 28 subtitles, and under 12 main titles according to the intensity of the topics covered, and 57 subtitles. Each sub-title has been interpreted in terms of the social messages to be given in the legends. In addition, the numerical densities of the legends are also indicated according to each sub-title. As a result, it has been revealed with numerical data that human beings are at the center of the legends about petrification with a rate of 85.9%, and social messages are generally focused on people and their mistakes.

Key words: *Legend, Legends of Petrification, Legend and Society Relation, Social Message*

Giriş

Halk edebiyatı nesir türleri içerisinde hikâye, masal, destan gibi türlere göre daha az tanınan ve hem kelime anlamı hem de tür özellikleri yönüyle kavram karmaşasına maruz kalmış olan bir türdür “Efsane”. Ne aradığını tam olarak bilen araştırmacılar, bakış açılarına göre efsanelerin içinde birçok farklı durumla ilgili bilgilere ulaşabilirler. Ögel, Türk Mitolojisi (2010) adlı eserinde, Türk tarihi ve kültürü ile ilgili birçok önemli olayı, efsane metinlerinin içeriklerini inceleyerek değerlendirmiştir.

Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügati't-Türk adlı eseri de sadece bir sözlük olarak görülmemelidir. İçeriğinde bulunan tarihi, edebi, kültürel unsurlarla o ansiklopedik bir kültür hazinesidir, denilebilir. Bu eser niteliği dolayısıyla Arap-İslâm dünyasına hem Türkçe'yi hem de Türk kültürünü tanıtmıştır. Eserde bulunan şiirler, atasözleri, efsaneler, menkıbeler, destanlar ve halk inanışları gibi Türk geleneklerini anlatan örnekler, çalışmayı oldukça zenginleştirmiştir. Divan-ı Lügati't-Türk'te 12'den fazla efsane tespit edilmiştir (Köksel, 2009).

Efsanelerin gerçeklikle olan bağlantısı, bundan dolayı okuyucu ya da dinleyicinin kendini inanma mecburiyetinde hissetmesi, eserlere artı bir değer katmaktadır. Ancak genelde tuhaf ve huzursuzluk veren olayları işlediklerinden dolayı başta çocuk edebiyatı olmak üzere gibi popüler edebiyat çalışmaları arasında hikaye ve masal kadar yer bulamamıştır.

Çocuk edebiyatı çocuksu bir dil ile oluşur, çocuga özgü bir anlatım çerçevesini belirler. Dil, çocuğun algılama düzeyine göre göre biçimlenir. Çocuk kitabı yazarının başarısı, neleri yazmalıyım? sorusundan önce, nasıl yazmalıyım? sorusunda gizlidir (Şirin, Mustafa Ruhi, İstanbul 2000).

Halk edebiyatı nesir türlerinin geneli, birbirine yakın özellikler taşımakta, bundan dolayı toplumda karşılığı daha fazla olanlar ön plana çıkabilmektedir. Efsane gibi kimilerine göre ikinci planda kalan bir türü iyi anlayabilmek için yakın türlerle olan net farklılıklarına dikkat etmek gerekir.

Efsane-Mit; birbirine çok yakın türler olup her ikisinin de inanma yönünden gerçek olarak kabul edilmesi özelliği bulunur. Anlatıcı ve dinleyici genel olarak mit ile efsaneyi gerçek olarak kabul eder. Efsane ve mit arasındaki en büyük farklılık efsanenin zamanı, mitteki hadiselerin cereyan ettiği zamana göre daha yakın bir geçmiştir, bugünün dünyasında yaşanan hayattır. Ayrıca günümüzde yeni efsaneler teşekkül edebilir ama mit için böyle bir şey söz konusu olamaz.

Efsane-Destan; "Efsane ve destandaki hadiseler gerçekten cereyan etmiş olarak kabul edilir. Destanlardaki hadiseleri tarih sayfasında bulmamız mümkündür. Ama bunu efsane için her zaman söyleyemeyiz. Efsanelerin benzerlerini başka milletlerde de bulabiliriz. Fakat destanlar milli oldukları için benzerleri olamaz; sadece bir millete aittir" (Sakaoğlu, 1980, s. 21).

Efsane-Masal; Efsanelerin gerçek olaylar olarak kabul edilmesine karşılık masallarda hayali olaylar öne çıkar.

Max Luthi'ye göre yeni bir kavram olan efsane (sage) aslında gerçekte vukua gelmiş hadiseleri hikaye eder. Masal kavramı ise edebi, fantastik, planlı, büyücülükten farklı, gerçek hayatla örtüşmesi şart olmayan, yüksek halk kitleleri ile sıradan halkın bir arada dinlediği, sevdiği, eğlendiği gizemli bulunduğu anlatılardır (Luthi, 1997:89).

Efsane-Menkıbe; Menkıbe, tasavvuf tarihinde, sufilerin izhar ettikleri harikulade olayları ifade etmekte olan, yaşandığı iddia edilen kerametlerin nakledildiği küçük hikâyeler manasında kullanılır. Menkıbelerde dinsel bir boyut vardır. Efsanelerde ise konu ve motifler çok geniştir. Menkıbeleri efsanelerin bir alt kolu olarak saymak da mümkündür.

Efsane-Memorat; memoralarda direk olarak o olayı yaşayan ya da yaşayanın ağzından dinleyen anlatması vardır. Aynı değerlendirilebileceği gibi efsane türünün bir alt kolu olarak da bakılabilir.

Gaziantep'te Çiğdem Turgay ve Atilla Turgay tarafından derlenen ve bir sempozyumda sunulan tebliğde Memik Dede efsanesi ile ilgili şu neticeye ulaşılmıştır; “Anadolu Türk efsaneleri, kültürün değişik unsurlarını yansıtan folklor verileri olarak değerlendirilmiş, kendine özgü nitelikleri olmakla birlikte kültürün ve insan ilişkilerinin, insan zihninin çeşitli süreçlerden geçerek oluşan; toplumsal bilimlerin ve davranış bilimlerinin yararlanabileceği çok zengin bir kaynaktır” (Sakaoglu, 1980, s. 20).

Efsanelerde yer alan canlı ve cansız varlıkların, üstün bir güç tarafından o andaki şekillerinden daha farklı bir şekle dönüşmelerini ifade eden “Şekil Değiştirme” motifinin en yaygın kullanım şekli olan “Taş Kesilme” konulu efsaneler, Türk efsaneleri içerisinde önemli bir yer tutar. “Bu taş kesilmelerin genelde temel sebebi cezalandırmadır, daha sonra da felakete varabilecek bir durumdan kurtulma gelir” (Sakaoglu, 1980, s. 39). Anadolu’da çocukların büyükleri tarafından taş kesilmekle korkutulması çok yaygındır. Nimete ve büyüğe saygısızlık özellikle şekil değiştirme motifi ile cezalandırılmaya bağlanarak çocukların karakter eğitiminin asli bir unsuru haline getirilmiştir. “Halkın muayyen bir şekilde sahip taş yığınları için efsane anlatması o kadar ileri gitmiştir ki bazı bölgelerde hakiki heykellere bile efsane anlatıldığı olmuştur” (Sakaoglu, 1980, s. 46).

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada taş kesilme efsaneleri, Türk halk edebiyatında bu konudaki en önemli ve derli toplu eser olan Sakaoglu’nun (1992) eseri merkeze alınarak incelenmiştir. Katalogda bulunan efsaneler, taş kesilen varlıklara göre 10 başlıkta, bu varlıkların başından geçen olaylara göre yedi ana başlık 28 alt başlıkta ve işlenen konuların yoğunluğuna göre 12 ana başlık altında bulunan 57 alt başlık halinde tasnif edilmiştir. Her bir alt başlık efsanelerde verilmek istenen toplumsal mesajlar açısından yorumlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Saim Sakaoglu’nun Anadolu Türk Efsanelerinden Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu adlı eseri temelinde 101 Anadolu Efsanesi (1976), Efsane Araştırmaları (1992), Ögel’in Türk Mitolojisi (1989), Boratav’ın Türk Mitolojisi (2012) adlı eserleri bağlamında. Taş Kesilme motifli efsanelerde verilmek istenen toplumsal mesajları, Türk kültürü ve gelenek-göreneklerine olan etkisini, taş kesilme efsanelerini taş kesilen varlıklar açısından tasnif ederek farklarını ortaya koymaktır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada öncelikli olarak halk edebiyatı ve efsanelerle ilgili üstte ismi verilen basılı eserlerin taraması yapılmıştır. Ardından dijital ortamdaki açık kaynaklardan bilgi ve belgeler taranmıştır.

Çalışmanın etrafında örgüldendiği Anadolu Türk Efsanelerinden Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu adlı eser Türk Edebiyatı efsane araştırmaları açısından son derece önemli bir eserdir. Belli bir motif üzerinde ayrıntılı inceleme, tasnif imkanı ortaya koyan bir araştırma olarak da ortaya konulmuştur (Sakaoğlu, 1992). Ayrıca bu makalenin yazarının yaşadığı çevrede tanınmış edebiyatçılarla yüz yüze görüşmeler yapılmış, bu türün yaşanılan bölgedeki gerek edebiyat alanında gerekse sosyal anlamda toplumsal yansımaları yorumlanmıştır. Ayrıca efsane üretimine ortam oluşturmuş yerler ziyaret edilmiştir.

Elde edilen veriler temel alınan kaynaklar bakımından tasnif edilmiş ve yorumları yapılmıştır. Ayrıca her bir alt başlığa göre efsanelerin sayısal yoğunluklarının belirlenmesi ile işlenen konuların toplum açısından önemi sayısal verilerle ortaya konulmuştur.

Bulgu ve Yorumlar

Taş kesilme hadiseleri iyiler için bir kurtuluş, kötüler için ise cezalandırmadır. Efsanelerde taş kesilme birdenbire olur ve bir daha geriye dönüş olmaz. Canlılar (insanlar, hayvanlar, bitkiler, eşyalar vb) buldukları ortam ve durum karşısında taşa dönüşmüştür, Aşağıdaki tabloda Sakaoğlu'nun Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğunda bulunan efsanelerin taş kesilen varlıklara göre tasnifi alttaki tabloda düzenlenmiştir.

Tablo 1

Taş Kesilme Efsanelerinin Taş Kesilen Varlıklar Açısından Tasnifi

Varlıklar	Sayıları
Sadece İnsanların Taş Kesilmesi	166 adet
İnsan ve Hayvanların Birlikte Taş Kesilmesi	51 adet
İnsan ve Eşyalarının Birlikte Taş Kesilmesi	34 adet
Üç veya Daha Fazla Varlığın Birlikte Taş Kesilmesi	30 adet
Sadece Hayvanların Taş Kesilmesi	13 adet
Olağanüstü Varlıkların Taş Kesilmesi	10 adet
Sadece Bitkilerin Taş Kesilmesi	8 adet
İnsan ve Bitkilerin Birlikte Taş Kesilmesi	7 adet
Sadece Yiyeceklerin Taş Kesilmesi	6 adet
Sadece Suların Taş Kesilmesi	2 adet

Tablo 2*Taş Kesilme Efsanelerinin Tematik Tasnifi*

Ana Tema	Alt Başlıklar
A- AŞK (1-45 Arası)	1- Gelin alayı 2- İki sevgilinin anlaşarak kaçması 3- Kız kaçırımlar 4- Diğerleri
B- ZOR DURUMDAN KURTULMA (51-100 Arası)	1- Adakta bulunarak kurtulma 2- Düşmandan kurtulma 3- Tabiat üstü varlıklardan kurtulma 4- Taş kesilerek kurtulmaya razı olma
C- SAYGISIZLIKLAR (111-160 Arası)	1- Anne ve babaya saygısızlık 2- Nimete karşı takınılan tavır 3- İslamiyetin emirlerine karşı gelme 4- Diğerleri
D- KÖTÜ HUYLAR (171-190 Arası)	1- Cimrilik ve tamahkarlık 2- Hırsızlık 3- Yasak münasebetler 4- Yalancı şahitlik
E- HIZIR VE İNSANLAR (201-220 Arası)	1- Hızır'a istediği şey verilmez 2- Yaylaya çıkanlar Hızır'ı aldatmak ister 3- Göl olan şehirden kaçanlar Hızır'ın ikazını dinlemezler 4- Diğerleri
F- DEĞİŞİK TAŞ KESİLMELER (231-280 Arası)	1- Kız ve erkek kardeşler 2- Çeşitli hayvanlar 3- Dağ, tepe vs. haline dönüşme 4- Diğerleri
G- EKSİK ANLATILANLAR (291-300 Arası)	-

Yukarıdaki tabloda belirtilen efsaneler üzerinden, topluma verilmek istenen sosyal mesajlar ve bu mesajların halkın birlikte yaşam standartlarını geliştirmeye dönük olarak sağladığı katkılar madde madde aşağıda ele alınmıştır:

Aşk Konulu Efsaneler

Gelin-gelin Alaylarının Taş Kesilmesi: Gelin, gelin alayları, dünür ve evlilik üzerine bir hayli fazla efsane derlenmiştir. Evlilik, aşk ilişkileri, yuva kurma, neslin devamı toplumdaki en önemli olaylardan biri sayılabilir. Efsanelerin genelinde sevdiğine verilmeyen, zorla evlendirilen kızların yaşadığı acı ve sıkıntılar vurgulanmaya çalışılmıştır. Görücü usulüyle yapılan evlilikler, mal-para-makam vb elde etmek niyetiyle yaptırılan evlilikler, kız tarafının rızası dışında zorlama ile yaptırılan evlilikler, karşılıksız aşklar anlatılmakta, bunlar yüzünden gerek evlenecek kızlarda ve gerekse ailelerinde ciddi bunalımlar yaşanmaktadır.

Sevdiğine kavuşamayan kızların canına kıymak istemesi, sıklıkla yaşanan intihar vakaları, gelinin eza ve cefa çektiğinden dolayı yakalandığı hastalıklar, mutsuz evlilik hayatı hikayeleri her zaman ve her dönemde karşılaşılan toplumsal gerçeklerdir. Para, mal, güç sahibi insanların istediğini yapma konusunda cüretkar olmaları da bu konunun farklı bir yönünü teşkil etmektedir. Bu davranışlar toplumda olumsuz durumlar oluşturmakta, mutlu bir hayat adına yapılan çalışmalar tam tersi büyük bir huzursuzluk ve kargaşaya neden olabilmektedir. Bu konuda fertlerin olumsuz tecrübeleri belirtilmekte ve tüm taraflara net bir mesaj vermek için de efsanelerin kullanıldığı görülmektedir.

Genelde efsanelerde gelinle birlikte gelin alayı da taş olmaktadır. Gelin ve ailesinde yaşanan sıkıntıların dışında erkek tarafına da “gerekli” mesajlar bu yolla verilmektedir. Gelin alayında erkek tarafı yani damat, damadın ailesi, arkadaşları ve yakınları bulunur. Bunların taşlaşması bir anlamda iki tarafa da verilen bir uyarı mesajıdır. Bir diğer durum da bir kıza birden fazla kişinin sevgi besleyip ve talipleri arasında yaşanabilecek rekabet durumlarıdır. Bu rekabette ileri gidilip taliplerin hırslanıp ve gözlerini karartması nedeniyle anılan insanların birbirine zarar verebileceği, istenmeyen durumların olabileceğine de efsaneler yoluyla dikkat çekilmektedir. Bu tip efsanelerde dikkat çekilen başka bir yön de verilen sözlerin, tutulan dileklerin yerine getirilmemesinin yaşatabileceği sıkıntılardır. Kurulacak yuvanın hayırlı ve bereketli olabilmesi için doğru, emin ve ahlaki değerlere sahip olunması gerektiği hatırlatılır.

Hızır karakteri İslam inancında önemli bir yer tutar. Bu yüzden insanları imtihan eden ve yeri geldiğinde cezalandıran Hızır karakteriyle hayatta her an teyakkuz halinde olunması gerektiği, daima takip edildiğimiz gerçeği bize hatırlatılır. Bu imtihandan başarılı olarak çıkmak için yapılacaklar ise bizden bir şey eksiltmez tam tersi bereketlendirir. İşte, “Kapıya geleni Hızır bil, ne verirsən hazır bil.” atasözüyle kastedilmek istenen de bu olmalıdır. (Yurtbaşı, 1996)

Her şeyin bir mevsimi vardır. Toplumsal hayatta kesinlikle ertelenmesi mümkün olmayan iş zamanları vardır; genelde iklim şartlarına göre şekillenen bağbozumu, ekin ekme-toplama dönemi, ürün toplama dönemleri, yaylaya çıkma ve yayladan inme zamanı, kış hazırlığı zamanı vb. işler. Diğer gündelik işler bu temel faaliyetlerin arasına serpiştirilir. Düğün dernek işlerinde de yaşanan bölgedeki iklim şartları başta olmak üzere toplumsal hayata etki edebilecek tüm önemli dönemler hesaplanarak plan yapılır. Zamansız yapılan işlerin pek çok muzır manisi olacaktır. Hava şartlarının oluşturduğu olumsuzluklar da efsanelerde işlenerek tarafların ilgisi bu olumsuzluklara çekilmeye çalışılmaktadır.

Aile kurma eylemi toplum için çok hayırlı ve özel bir çalışmadır, bu yüzden düğün zamanı boyunca yapılan herşeyde dikkat ve özen gösterilmelidir. Düğün telaşından bazı durumlar unutulabilir ya da yanlışlar yapılabilir. Bu yüzden nimete, kutsala, büyüklere saygı gösterme konusunda hiçbir zaman geri durmamak gerekmektedir. Hiçbir şey sayılan bu değerlerden daha önemli değildir. Bu kıymetli değerlere dönük yaşanabilecek sıkıntılar çok ağır sonuçlar verebilir. Her zaman teyakkuz halinde olunmalıdır.

Anne-babanın çocukları üzerindeki hakkı ölçülemez. Bu yüzden onların hayır duaları olmadan, rızaları alınmadan yapılan işlerde bir hayır ve bereket beklemek de doğru olmaz. Bu yüzden çocukların alacakları kararlarda sadece

duygularına göre karar vermesi, büyüklerinin his ve heyecanlarını dikkate almamaları sıkıntı doğurabilir. Her toplumda aile, büyükler, misafirler ve yabancıların yanında nasıl davranılacağına dair bir hayli kural ve kaide vardır. Yazılı olmayan bu kurallara çok önem verilmeli, toplumsal hassasiyetlere dikkat edilmelidir. Bu hususta yaşanacak sıkıntılar taş kesilme isteğinde bulunulacak kadar önem arz edebilmektedir.

Birbirine kavuşamayan genç aşıkların kaçması olayları Türk toplumunda bir hayli yaşanmaktadır. Bu şekilde aşıklar birbirlerine kavuşmayı hedeflemekte, mutlu olunabileceğini düşünmektedir. Ancak genelde bu durumların sonunda yakalanma ve/veya cezalandırma olacağına dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. Kısacası kaçma hadisesi bir çözüm değil problemin daha da büyümesi durumudur. Kız kaçırma hadiseleri de çok yaşanır toplumlarda. Bu davranış hem kıza hem de ailesine büyük sıkıntı vermektedir. Yakalansalar da yakalanmasalar da çoğu zaman aile için bir yıkım olur. Sevginin gücü çok fazladır. Sevenlerin önü kesilmemelidir. Mümkün olduğunca sevenleri birbirinden ayırmamak gerekir. Büyükleri kırmadan, rızalarını alarak toplumsal hassasiyetlere dikkat ederek evlenilmesi, toplumun en küçük ama en önemli yapı taşı olan aile kavramının sağlamlığını ortaya koyan bir gerçektir. Bu bakımdan hem kaçma ve kaçırmayı düşünen aşıklara fikirlerinin yanlışlığı hem de aşıkların bu tür yollara başvurabilecekleri için ailelere sevenlerin önünü kesmemeleri anlatılır.

Damadın Taş Kesilmesi: Gelinle ilgili efsanelere göre daha az ortaya çıkmaktadır. Genelde gelin ve gelin alayının taş kesilmesinin olduğu efsanelerde görülür, az miktarda müstakil olarak da anlatıldığı görülmektedir. Özellikle gelinin mazlum, damadın zalim olduğu durumlarda sadece damadın taşlaşmasına değinilerek olay bir manada dengelenmeye çalışılır. Gelinin ya da gelinin anne-babasının razı olmadığı evliliklerde hayır olmayacağı mesajı verilir.

Beddua Alan Alaydakilerin Taş Kesilmesi: Düğün gibi hadiselerde sevinenlerle birlikte üzülen, kıskanan, rencide olan kişiler de var olabilmektedir. Bunlar yerine göre; kalbi kırılan anne-baba, yerine göre karşılıksız aşka tutulan aşık, yerine göre hürmet görmeyen Hızır, yerine göre de düğün sırasında kutsala yapılan saygısızlıklardan dolayı rahatsız olan kişiler olabilir. Bu durumlarda yapılan beddualar sonrasında sadece gelin ya da olayın muhatapları değil, düğün alayındaki herkes taş kesilebilmektedir. Herkesin taş kesilmesi bir anlamda mesuliyeti paylaşma olarak da düşünülebilir. Düğün kalabalıklarca yaşanan bir organizasyondur. Bu yüzden alayda bulunan herkesin bir misyonu vardır, bu da doğrudan mesuliyetlerinin de olduğu anlamına gelir.

Karşılıksız aşk yaşayan gizli aşıklar ya da sevdiği kendisine verilmeyen aşıklar varlığı düğünlerdeki en sıkıntılı durumdur. Bu kişiler kalbi kırık kişilerdir. Özellikle toplumda “alt tabaka” sayılan fakir kişiler bu durumdadır. Kalbi kırık ve mazlum bu fakir aşıkların bedduasının çoğunlukla kabul gördüğü anlatılır. Anne ve babanın da düğün öncesi rızasını almak, kalbini kırmamak çok önemlidir. Aksi halde onların bedduasının mutlaka tuttuğuna inanılır. Onları dinlemek, hayır dualarını almak, razı etmek için gayret gösterilmelidir. Bu olmadığı takdirde düğün ve evlilikle ilgili tüm işler sıkıntılı ve bereketsiz yürüyecektir. Kalp kırarak mutlu olunmayacağı vurgulanır.

Dua Alan Alaydakilerin Taş Kesilmesi: Düğün sırasında yaşanan sıkıntılardan kurtuluş için en son çare taş kesilmeye dönük beddualardır. Bu tarz beddualar, genelde sıkıntıdan dolayı çok bunalan ve çıkış yolu bulamayan gelin tarafından yapılır. Mutlu bir toplumsal olay için yola çıkan alaydakiler bu bedduadan zarar görebilir. Gelinin razı olmadığı evliliklerde de kurtuluş yolu olarak gelinin bedduası ile taş kesilmeler yaşanmaktadır. Gelinin rızasının olması mutlu bir yuvanın kurumu açısından oldukça önemlidir. Rızasız yapılan evlilikler her zaman komplikasyonlara açıktır.

Kötü havalarda yola çıkan alayın kar, fırtına gibi hava koşullarında ciddi olarak zarar görmesi için gelin dua edebilir. Taş kesilme, düğün alaydakiler için bir bakıma kurtuluştur. Düğün tarihleri belirlenirken iklim şartlarına dikkat edilmelidir. Her şeyin bir vakti ve zamanı vardır.

Eşkiyalar, aşkına karşılık bulamayan aşıklar ve hasımlar gelin alayındakilere zarar verebilir. Bu durumlarda gelin dışında alayda bulunan ağzı dualı kişiler de sıkıntıdan kurtuluş için beddua edebilir. Bu açıdan gelin alaylarında sözü dinlenen, saygı duyulan kişilerin olmasının her zaman doğru olduğu belirtilir.

Adağını Yerine Getirmeyen Alaydakilerin Taş Kesilmesi: Sıkıntılı bir durumdan kurtuluş için adakta bulunmak Türk toplumunun kültüründe yaygın bir inanıştır. Allah'a duanın kabulü için adakta bulunulur. Ancak sıkıntılı durumdan kurtulduktan sonra verilen sözlerin tutulması konusunda kimi zaman problemler yaşanmaktadır. İnsanların sözünde durması, yemininin arkasında olması önemlidir. Hele verilen söz Allah'a karşı ise bu sözün yerine getirilmemesi gibi ihtimal olmamalıdır. Aksi halde cezasının da çok büyük olacağı efsaneler yoluyla ifade edilir.

Adağın yerine getirilmemesi olayları genelde vaad edilen adak yerine değersiz, sadece yapmış havası vermek için yapılan göstermelik eylemlerle ifade edilirler. Bu yüzden kandırılmaya çalışılan Yaratıcı olduğu için cezası da çok ağır olacaktır ve bazen gelin bazen de alayın geneli taş kesilerek cezalandırılmayı hak eder. Verilen sözlerin mutlak bir bağlayıcılığı vardır, bu konuda toplumun hassasiyetleri çok yüksektir. Mutlaka insanlar sözünde durmalı, buna gücünün yetmeyeceğini düşünüyorsa baştan söz vermemelidir.

Hızır'a Yapılan Saygısızlıktan Dolaya Alaydakilerin Taş Kesilmesi: Hızır, İslam inancında önemli bir figürdür. Beklenmedik zamanda ortaya çıkıp sıradışı davranışlar sergileyen kutsal bir karakterdir. Kılıktan kılığa girerek tanınmaz olur. Gelin alaylarının karşısına çıkarak farklı şekillerde onları imtihan eder. Onlardan normal ya da anormal taleplerde bulunur ve bunlar karşılığında aldığı doğru tepkilerde ödüllendirme, olumsuz tepkilerde ise cezalandırma yapar. Cezalandırma usulü efsanelerde genelde bedduayla alaydaki insanların taş kesilmesidir.

Hızır karakteriyle hiç beklenmedik anlarda bireylerin karşısına çıkabilecek kişi ve durumlara dönük insanları hazırlama hedeflenmiştir, diyebiliriz. Özellikle düğün zamanı telaşın ve koşturmacanın olduğu durumlarda

ortaya çıkabilecek anormal durumlarda verilecek tepkilerde dikkatli olunması, kalp kırılmaması, kişi ve olayların arka yüzünün olabileceğinin düşünülmesi mesaj olarak verilmek istenmektedir.

Kutsala Saygısızlık Gösteren Alaydakilerin Taş Kesilmesi: Kutsal değerler her zaman saygı gösterilmesi gereken toplumsal değerlerdir. İbadethaneler, yatır ve türbeler, mezarlıklar, din alimleri kutsal kabul edilir. Bu yer ve kişilere karşı yapılan saygısızlık, onların bağlı olduğu kaynak olan dine saygısızlık olarak kabul edilir. Bundan dolayı cezası da büyük olur. Bu mekanlarda davranışlara dikkat etmek gerekir. Yüksek sesle konuşulmaz, kıyafete özen gösterilir, oturma kalkma vb. davranışların bir adabı olur. Her zaman Yaratıcının varlığı düşünülerek saygıda kusur edilmez. Ölümlere saygı gösterilir. Din alimleri de temsil ettikleri makam itibarı ile saygı görmeyi hak ederler. Kutsal mekanların yanından geçerken eğlenceli, neşeli, gürültülü sesler çıkarılmaz ve laubali davranışlar sergilenmez. Çevreye zarar verilmez, kimse rahatsız edilmez.

Nimete Saygısızlık Gösteren Alaydakilerin Taş Kesilmesi: Nimet adıyla ifade edilen en önemli unsur yiyecek maddeleridir. Yiyecekler, kazanılması zor ve yaşamın devam unsuru olan maddelerdir. Bu yüzden en değerli varlıklardan kabul edilirler ve her zaman onlara saygı duyulması beklenir. Geçmiş bazı dönemlerde kıtlığın ve fakirliğin de çok fazla olması yiyeceklere ayrıca önem kazandırır. Gelin alayları içinde nimete özellikle de ekmeğin cinsi gıdalara karşı yapılan saygısızlık olayları efsaneleştirilmiştir. Ekmeğe karşı yapılan saygısızlıkta en çok işlenen durum ise temizlik malzemesi gibi kullanılmalarıdır. Normalde bu durum o an için durumu kurtarmak için alelacele ortaya çıkan bir eylemdir ama ne olursa olsun nimete, ekmeğe saygısızlık yapılmamalıdır. Hele temizlik için kullanılması en büyük saygısızlıklardan biri kabul olarak edilir. Bu davranışları sergileyenler büyük cezaları hak etmiş kabul edilir.

Anne-Babaya Saygısızlık Yapan Gelinin Taş Kesilmesi: Türk toplumunda başta anne-baba olmak üzere büyüklere saygı çok önemli bir husustur. Ne olursa olsun onların hatırı sayılmalı ve kalpleri kırılmamalıdır. Bu yüzden çocuklar yapılan tüm işlerde onların fikirlerini almaya, kararlarına saygı göstermeye çabalamalıdır. Düğün dernek işlerinde düğünün belirlenmesi, gelinin seçilmesi, düğün hazırlıklarının yapılması, organizasyon vb. tüm safhalarda anne-babanın rızası dahilinde işler organize edilmelidir. Kalpleri kırılmamaya çalışılmalıdır. Gerek damat gerekse gelin anne-babalara saygıda kusur etmemelidir.

Efsanelerde anne-babaya saygısızlık genelde iki şekilde yer bulmaktadır; ilki büyüklerinin kalbini kıran, rızasını almayan gelinin bardağı taşıran son damla yerine geçecek bir davranışta bulunması ve anne-babasını öfkelenendirip beddua alması, ikincisi de gelinin dolduruşuna gelerek anne-babasına zarar vermeye kalkan damadın taş dönmüşesidir. Tüm bu efsanelerden çıkarılabilecek en önemli toplumsal mesaj, ne olursa olsun anne-babanın rızasını almanın ve onlara saygıda kusur etmemenin gerekliliğidir. Ayrıca bu konuda hata yapmanın cezasının da çok büyük olacağıdır. Onlar her zaman ailelerin başta, hanelerin direğidir. Evin bereket vesilesidir. Hem baba hem de annenin duasının da bedduasının da kabul göreceğine inanılır. Önemli olan onların hayır dualarını almaya çalışmaktır.

Kaçak Aşıkların Taş Kesilmesi: Evlilik konusunda her zaman ailelerin isteği ile çocukların isteği birbirini tutmayabilir. Evlilik müessesesine çocuklar daha duygusal yaklaşırken büyükler daha mantıksal olarak bakabilir. Böyle durumlarda ya çocuklar razı olur kaderine ya da aykırı durumlar karşımıza çıkar. Aykırı durumlarda ya intihar vakaları meydana gelir ya da birbirini seven gençlerin birlikte kaçmaları görülür. Kaçış olayları genelde mutlu sonla bitmez. Gerek kız ailesi gerekse erkek tarafı kaçakları yakalamak için seferber olur ve genelde de kısa zamanda onları bir yerde sıkıştırırlar. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu kalmıştır, o da dua edip taş olmayı dilemek ve bu sıkıntıdan kurtulup birbirinden ayrılmamak.

Ailenin büyükleri genelde kızın iyiliğini ister ama bu durum her zaman kızın onların kararına rıza göstereceği anlamına gelmez. Gönlünü başkasına kaptırabilir veya farklı istekleri olabilir. Böyle durumlarda orta yolun bulunması çok önemlidir. Aksi halde sonuçta çok ağır durumlar karşılına çıkabilecektir. Kızın kaçması hadisesi bir yandan kız tarafına bir yandan da resmi dübür olan erkek tarafına ciddi sosyal baskı unsuru haline gelebilir ve onları zor durumda bırakabilir. Kaçan aşıklar için de kaçmak bir kurtuluş olamayabilir. Genelde kaçakların yakalanma ihtimalleri çok yüksektir. Yakalandıkları zaman ağır cezalar alırlar. Bu yüzden hem büyükler hem de gençler bu konuda daima diyalog içerisinde olmalı ve herkesin razı olacağı bir yol seçilmeli mesajı efsanelerde işlenir.

Zorla Kaçırılan Kızın Taş Kesilmesi: Karşılıksız aşk durumlarında, ya hemen düğün öncesi ya da düğün sırasında gelinin kaçırılması hadiseleri olabilmektedir. Bu durum gelinin rızası dışında olmakta, hem geline hem gelinin ailesine hem de erkek tarafına büyük sıkıntı oluşturmaktadır. Bu durumda gelin hem kendini kurtarmak hem de sonrasında ailesini zor durumda bırakmamak için taş olmayı dileyerek dua eder. Bu tür hadiselerde çok fazla toplumsal yaralar açılmaktadır. Yaşanan travmalar ciddi sıkıntılara neden olmaktadır. Özellikle bu tür davranış sergilemeye meyilli erkeklere mesaj verilmekte, bu şekilde mutlu bir aile kurma imkanının olmayacağı anlatılmaktadır. Gerçekleşecek böyle bir olayda herkes büyük zarar görecektir.

Sevdiğine Kavuşamayanların Taş Kesilmesi: Sevdiğine kavuşamama durumu Türk edebiyatında ve hususen efsanelerinde sıkça işlenen bir konudur. Sayılamayacak kadar hikayeler, şarkılar da yazılmıştır. Bu açıdan bakıldığında efsanelerde hangi sıklıkla kullanıldığını tahmin etmek zor olmaz. Çoğu zaman gençler bu durumları kabullenir ve kendilerine yeni bir hayat kurarlar. Bazen sevenlerin arasındaki bağ çok kuvvetli olabildiğinden ne olursa olsun ayrılmamayı düşünebilirler. Taş kesilerek aşıkların ebedi olarak beraber olma talebi bunu ifade etmektedir. Aile büyüklerinin istenmeyen durumların meydana gelmesini önlemek ve çocuklarının doğru kararlar alabilmesini sağlamak için onlarla sürekli diyalog içerisinde olmaları önerilmektedir. Eğer çocukların farklı düşünce ve talepleri varsa bunlar ihmal edilmemeli ve onlarla diyalog içerisinde olunmalıdır. Çocuğu kendi beklentileri yönüyle yönlendiremeyen anne-babalar onun isteklerini de gündeme almalı ve orta bir yolda buluşmayı hedeflemelidir. Bu olmadığı takdirde canına kıyma, kaçma, psikolojik travmalar yaşama, mutsuz bir evlilik hayatı sürme durumları sıklıkla karşılına çıkabilmektedir. Kurulacak yuvaların hem kendilerine hem topluma fayda sağlayacak sağlıklı bir yuva olabilmesi için ailenin sağlam temeller üzerine kurulması gerekmektedir.

Zor Durumdan Kurtulma Konulu Efsaneler

Adakta Bulunarak Zor Durumdan Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi: İslam inancında bir dileğin gerçekleşebilmesi için kurban edilecek bir adakta bulunma önemli bir yer tutar. Duanın kabulünü destekleyici bir unsurdur. Adak ne kadar makbul olursa Allah'ın yardımı ve desteğinin de çabuk olacağına inanılır. Farklı sıkıntılı durumlar insanların önüne çıkabilir; savaş ortamı, kötü hava şartları, denizde yolculuk sırasında yaşanan sıkıntılar, eşkiya saldırısı vb. İnsanlar bu tarz sıkışık anlarda rahatça Allah'a kurtuluş için adak adar ve dua eder. Kurtuluş nasip olduğunda da adaklarını gerçekleştirerek sözünde durur. Sözünde durma hadisesi her zaman olmayabiliyor. İnsanlar bazen ya hiç yerine getirmiyor ya da bir hüllesini bularak kendilerince Yaradanı kandırmaya çalışabiliyor. Sıkıntıdan kurtulduklarında vaad edilenle hiç benzemeyen sembolik varlıklar kurban edilebiliyor ve kendilerince adak sözü yerine getirilmiş kabul edebiliyor. Böyle yaparak ancak kendilerini kandırmış ve gülünç duruma düşmüş oldukları efsanelerde işlenir. Özellikle bit kurban etmek, durumu alaya almak için sıkça kullanılmaktadır. Adak vermek kutsal kabul edilen değerlere dönük olduğundan sözünde durmamak da ciddi bir ikaz ve cezayı gerektirdiğinden bu hadiselerin akabinde taş kesilmelerin olması efsanelerde sıkça görülmektedir.

İnsanlar her zaman tutabilecekleri sözleri vermelidir. Aksi halde hem sahtekâr konumuna düşerek günah işlemiş olurlar hem de daha sonra başlarına gelebilecek sıkıntılı durumlarda dua ile yardım talep edebilecek yüzleri olmaz. Efsanelerde bu hususlarda çok hassas olunması ve doğruluktan şaşılmaması yoğun olarak işlenir.

Tabiat Üstü Mahluktan Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi: Tabiat üstü mahluklara toplumda ciddi anlamda inanılmaktadır. Bunlar; cinler, devler, ejderha gibi varlıklar olabilir. Bu mahluklarla karşılaşıldığında onlardan kurtulma konusunda kaçma ihtimali yoksa en son çare olarak taş olmayı dileyerek kurtulma talep edilir. İnsanlar bu mahluklarla savaşamayacak kadar aciz varlıklardır. Bu yüzden savaşmaktan ziyade daha üstün olanlardan (Yaratıcı, veli zatlar vb.) yardım dileyerek kurtuluşu aramaktadırlar.

Sıkıntıdan Kurtulma Arzusu Çeken İyilerin Taş Kesilmesi: Masum ve iyi insanlar bir sıkıntıya maruz kaldığında, onların dualarının çarçabuk kabul olduğuna inanılır. Bu yüzden bolca bu tarz kişilerin yaşadığı sıkıntılardan kurtuluşlarını ifade eden efsanelere rastlanır. Taş kesilme efsanelerinde temiz, dürüst ve iyi diye tabir edilen kişilerin her zaman makbul, dualarının kabul, bu huylara sahip olmanın toplumsal açıdan çok muteber olduğu ve bu hasletleri kazanma konusunda insanların teşvik edilmesi efsanelerde verilmek istenen toplumsal mesajdır.

Düşmandan Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi: Savaş zamanlarında halk çok fazla zulme uğramaktadır. Canları ve malları tehlikeye girmekte, eza ve cefa görmektedirler. Böyle kötü zamanlarda da mazlum halkın önünde zulümden kaçışın en önemli yollarından birisi de taşa dönüşerek düşmanın eline geçmekten kurtulmaktır. Bu efsanelerde savaşın yıkıcılığı ve yaşanan mezalimin insanlara olan olumsuz etkileri görülebilmektedir. İnsanlar her şeyini kaybedebilmekte ve sıkıntıların her türlü ile yüzleşebilmektedir. Savaşta karşı durumlara karşı hazırlıklı olunmalı, tedbir alınmalı mesaj olarak efsanelerde verilmektedir.

Tabiat Üstü Varlıklardan Kurtulma Konulu Efsaneler

Ejderhaların Taş Kesilmesi: Ejderhalar, yerine göre Yaratıcı tarafından gönderilmiş bir cezalandırıcı yerine göre de kötülük amaçlı bir varlık şeklinde efsanelere konu edilir. Ağzı dualı, toplumda kabul gören kişilerin dua veya müdahalesi sonucu insanların taşla dönüşmesi ile ejderhaların onlara zarar vermelerinin önüne geçilir. Burada iki durum öne çıkmaktadır; ilki cezalandırıcı rolleri ile musallat oldukları kişilere dikkat çekilerek yapılan kötülüklerin veya hataların cezasız kalmayacağı mesajını vermek, ikincisi ise bu varlıklara karşı durabilmek için gerekli unsurlara dikkat çekmektir. Efsaneler, dua ettiğinde ya da bir talepte bulunduğu istekleri Yaradanca kabul gören bu ulu ve değerli insanlara (veli, derviş, hoca vb.) saygı ve hürmet gösterilmesinin gerekliliğini anlatır. Bazı durumlarda ise sıradan insanların duasıyla da ejderhalar taşlaşabilir ve zarar veremez duruma gelir. Kur'an okuyanlar, günahsız çocuklar, nurani yaşlılar, anneler, ağzı dualı sıradan insanlar da Hüda tarafından makbul insanlardır.

Kurban adayarak ejderhanın taş kesilmesi konulu efsanelerde ise adakta bulunma ve kurban kesmenin önemini vurgulama mesajı verilmektedir. Bu adakla zarar verici bir durumdan Allah'ın izni ile kurtulma olduğu gibi, adağın yerine getirilmemesi durumunda adak adayanın cezalandırılması sonucu da ortaya çıkmaktadır.

Taş Kesilerek Kurtulmaya Razi Olma Konulu Efsaneler (96-100 Arası Numaralılar)

Üzüntü Duyanların Taş Kesilmesi: Çocuğunu kaybetme, torununu kaybetme, eşini kaybetme, sahip olduğu malları kaybetme gibi durumlarda ortaya çıkan aşırı üzüntü durumlarında yaşanan ruhsal çöküntü ve acıdan kurtuluş için taş olmayı dileme şeklinde dua etme çok rastlanılan efsanelerdendir. Efsanelerde, aşırı üzüntü yaşayan insanların bu ağırlığı kaldırmakta zorlanmaları, yaşadıkları ağır yükün altında ezilmeleri ve dünyadan elini eteğini çekmeleri anlaşılabilir. Bu durumda olan insanların hayatlarından vazgeçmeleri çok kolaydır. Bu insanlara yardımcı olmak, acılarını paylaşmak, maddi ve manevi destekte bulunmak çok önemlidir. Her çevrede bulunabilecek bu durumdaki insanlara maddi manevi destek olmak, onların bu sıkıntılı süreci atlatıp hayata yeniden adapte olabilmelerini sağlamak, toplum açısından çok önemli bir çalışmadır.

Anne Ve Çocuklarının Taş Kesilmesi: Anne ve çocukların yanlarında onları koruyacak baba ve akrabaların olmadığı sıkıntılı durumlarla karşılaşması hayatın içinde epeyce karşılaşılan durumlardandır. Özellikle seyahat ederken, çalışırken, savaş zamanlarında bu durumlarla karşılaşabilirler. Bu zamanlarda genelde zarar verici durumdan kurtuluş ve karşı koyma çabası güç dengeleri açısından anne ve çocukların aleyhinedir. Anne için tek ve doğru yol taş kesilerek kurtulma olarak görülebilir. Bu sıkıntılı durumlarda olan insanlara yardım etme, onlara yardımcı olmanın önemi bile tartışılmaz. Tüm toplumlarda kadın ve çocukların dokunulmazlığı, onların muhafaza edilmesi bir gelenektir ancak bunu suistimal eden ve zarar vermeye çalışanlar da olabilmektedir. Bu konuda hassas olunmalı, her zaman fiziken zayıf olan bu kesime karşı daha dikkatli ve hassas olunmalıdır.

Korkanların Taş Kesilmesi: Korku, insanların yanlış ve özellikle de aşırı davranışlar göstermelerine neden olabilir. Bu durumlarda verilen tepkiler çoğu zaman dengesizdir. Kötü hava şartlarının oluşturduğu olumsuz durumlar, can güvenliğini tehlikeye sokan hadiseler, vahşi hayvanlar, savaş zamanı düşman eline geçme riski, olağanüstü varlıklarla

karşı karşıya gelinmesi gibi olaylarda aşırı korku durumları hasil olur. Bu durumlardan kurtuluş için de en son çare Yaradandan taş olmayı dilemek ve bu şekilde gerek kendisinin gerekse çevresindekilerin zarar görmesini engellemek düşüncesi vardır.

Korku insana her şeyi yaptırabilir. Korkuyu kontrol edebilmek, hisleri değil de mantığı kullanmak, sıkıntılı durumlardan kurtulmak için çaba gösterilmelidir. Bu durumlarla karşı karşıya olan insanlara yardımcı olmak, sıkıntılarını hafifletmek, doğru ve mantıklı kararlar verebilmelerini sağlamak konusunda gayretli olunmalıdır. Korku durumlarında efsane kahramanlarının karşısına yine mazlum, garip, ağzı dualı, toplumca hürmet gören kişiler çıkar. Onların duası kabul görür. Bu durum topluma rol model olarak benimsenmesi gereken kişiler açısından da bir mesaj içermektedir.

Kötü Hava Koşullarından Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi: Kötü hava koşulları ile ilgili efsaneler bir hayli fazladır. Deniz seyahatlerinde yaşanan fırtınalar, iklimin sert olduğu bölgelerde yaşanan hadiseler (Erzurum, Kars gibi), beklenmedik şekilde ortaya çıkan olumsuz hava koşulları insanları hem kendi canları, hem çevrelerindeki insanların hayatı hem de sahip oldukları varlıkların kaybı için endişeye sevk edebilmekte ve kurtuluş çareleri aratmaktadır.

Bu olumsuz durumlarda genelde insanlar iki şekilde kurtuluş arar. O anda taş olup eziyet çekmekten, zarar görmekten kurtulmak ve adak adayarak sıkıntılı durumdan kurtulmak. Adak adayarak kurtulanlar da genelde adanmış olduğu adağı kurban etmeyerek ya da adağının ayarı olmayan bir hayvanı kurban ederek sözünde durmaz ve ceza olarak taşa dönüştürülürler. Bu durumlarla karşılaşan insanlar arasında dua ederek taş kesilenler müspet manada değerlendirilmiştir. Allah'ın rahmeti ile, ağzı dualı ve temiz insanların yüzü suyu hürmetine gerçekleşen bu durum bir kurtuluştur ve herkese nasip olmaz. Bu mesele toplumda örnek gösterilen ve makbul olan kişilerin tasviri açısından da değerlendirilebilir.

Öte yandan bu durumlarda kalan ve adak verme yönüyle test edilen kişiler de vardır ki bunların ilk etapta kurtulması onlar için bir kurtuluş değil asıl imtihanlarının başlangıcıdır denilebilir. Sıkıntılı durum sırasında verilen sözlerin, adanan adakların tutulması önemli bir sınavdır. Bu sınavı geçemeyenler yine taşlaşabilir ama kurtuluş için değil ceza olarak bu duruma düşerler, büyük bir hüsrana uğrarlar. Halbuki kötü hava şartlarından dolayı vefat etmiş olsalardı İslam dinine göre şehit sevabı alarak belki de cennete girmeye hak kazanacaklardı.

Saygısızlıktan Dolayı Taş Kesilmesi Konulu Efsaneler

Kocasına İyi Hizmet Etmeyen Eşin Taş Kesilmesi: Genelde Türk toplumu ataerkil bir yapıdadır. Toplum içinde, aile yapısında en temel figür evin geçimini sağlayan ve evi temsil eden babadır. Görev dağılımına göre de anneler eşler evdeki düzeni sağlayan insanlardır. Bu yüzden evin içinde bayanlar yetkili ve görevli kabul edilir, aile içindeki düzenden onlar sorumludur. Kocaya hizmet derken aslında ailenin kalan diğer tüm üyeleri kastedilmektedir. Özellikle eski dönemlerde bu çizgiler daha net olarak belirlenmiştir. Bu görevi yerine getirmeyen eşin cezalandırılması,

yaptıklarından ve yapmadıklarından dolayı mesul tutulması durumu efsanelerde çok ciddi şekilde ele alınmıştır. Bu husus o kadar önemli kabul edilmiştir ki taş kesilme cezasına kadar iş götürülmüş ve efsaneler yoluyla en ağır hatalardan biri olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Olaya farklı bir açıdan bakılırsa hanımlar aslında ailenin birleştiricisi, toparlayıcısıdır. Onların organizatörlüğü aileyi götürür ve bir arada tutar. Onların durumu ciddiye almaması aile içinde düzensizlik ve dağımalara sebep olabilir. Aile toplumun en küçük temel taşı olduğundan hanımların durumu her zaman ciddiye alması ve misyonlarını yerine getirmesi beklenmelidir. Sağlıklı bir aile sağlıklı bir toplum demektir.

Misafire İyi Hizmet Etmeyen Ev Hanımının Ya Da Çalışanının Taş Kesilmesi: Toplumda misafire hürmet çok önemlidir. Misafire hizmet etmek, yedirip içirmek, yatırmak, memnun etmek konusunda çok ağır kurallar vardır. Belli bir döneme kadar misafiri otele göndermek büyük bir ayıp olarak değerlendirilmiştir. Gelen misafire hizmeti organize eden kişiler ön planda ailenin reisi olarak görülen kocalar olsa da asıl kişiler hanımlardır. Evin temizliği, tertip ve düzeni, ikramlar hep onların elinden geçer ve değerlendirmeye alınır. Bu açıdan misafire hürmetsizlik büyük bir alçaltıcı davranış olduğundan cezası da evin hanımına ya da onun kontrolündeki sorumlu kişilere kesilir. Taş kesilme motifi ile ifade edilecek kadar önem verilip efsaneler yoluyla dikkatler çekilmeye çalışılır.

Anne-Babaya El Kaldıran Evladın Taş Kesilmesi: Anneler aile içindeki en değerli varlıklardır. Tüm aileyi sırtlayan ve çileleri çeken kişilerdir. Ömürlerini ailesi, çoluk çocuğu için feda eder, gözünü kırpmadan canlarını bile verirler. Annelerin fedakarlıkları hiçbir şeyle ölçülemez ve karşılığı ödenemez. Hal böyleyken anneye karşı yapılacak yanlış bir hareket en ağır cezaları almaya hak etmek anlamına gelir, çoğu zaman da cezasız kalmaz. Onlara el kaldırmak yani zarar vermeye çalışmak ise kesinlikle affedilmeyecek bir durum değildir.

Anne-Babaya Saygısızlık Eden Evladın Taş Kesilmesi: Anne ve babalar tüm ömürlerini evlatları için çalışıp çabalayarak geçirirler. Bunları da herhangi bir karşılık beklemeden yaparlar. Hayatları boyunca her şeylerini onlara verir, feda ederler. Bu açıdan çocukların bu kadar fedakarlık gösteren anne-babalarına saygıda kusur etmemeleri, onları el üstünde tutmaları, özellikle de yaşlılık ve hastalık zamanlarında onlarla çok yakından ilgilenmeleri beklenmektedir. Bu konuda taş kesilme cezasının öne çıkarılması konunun ehemmiyeti ve toplumdaki yerini göstermesi açısından önem arz etmektedir. Çocukların bu konuda hassas olması, saygıda kusur etmemesi gerekmekte ve gevşeklik göstermeleri durumunda en ağır cezaları hak edeceklerini bilmeleri istenmektedir.

Kayınvalidesine Saygısızlık Yapan Gelinin Taş Kesilmesi: Kayınvalide-gelin kavgaları ve çekişmesi çok eski dönemlerden itibaren var olan bir olgudur. Günlük hayatta her dönem görülebilir. Toplum genel anlamda asıl anne yerinde saymakta ve aile büyüğü olması dolayısıyla kayınvalideyi yetkili ve haklı görmektedir. Böyle olunca da gelin hiçbir zaman saygıda kusur etmemeli ve kendi asli anne-babasına gösterdiği hürmeti ona da göstermelidir. Sorumluluklarını iyi bilmeli ve saygıda kusur etmemelidir.

Kutsala Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi: Kutsala saygısızlık konusunda toplumdaki hassasiyet çok yüksektir. Dini konularda menfi yorumlarda bulunmak, saygısızlık yapmak, kıymet vermemek çok büyük bir hata olarak kabul edilir. Fertler kafalarına göre davranamaz, dini kurallara karşı duramaz. Gerek dini eserlere, gerek yaşayan-yaşamayan din görevlilerine, gerekse dini yerlere karşı azami saygı beklenir. Saygı göstermeyenlerin çok ağır cezaları hak ettiğine inanılır. Bu kadar büyük bir hassasiyetin olduğu bir durumda elbette cezaların da en üst seviyeden olması tabidir.

Nimete Saygısızlıktan Dolayı Taşa Kesilme Konulu Efsaneler

Ekmeğe-Ekmek Hamuruna Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi: Toplumun genelinde temel besin maddesi denilince akla ekmeğe gelir. Başlı başına sadece ekmeğe en önemli besin ögesi kabul edilir. Ekmeğe baş tacıdır. Kutsal bir öge gibi değer verilir. Ekmeğe saygısızlık büyük bir günah kabul edilir. Ona hürmet edilir, yere atılmaz, üstüne basılmaz, kırıntıları bile ayak altında bırakılmaz, toplanır kuşlara yem edilir. Bu kadar değer verilen bir besin maddesine karşı yapılan saygısızlıklarda da ağır cezaların gelmesi muhakkaktır.

Gelin alaylarında ya da evinden uzakta bulunan bir kişinin (genelde küçük bir çocuğu olan anne) temizlik gereci olmadığından ekmeği çocuğunun altını silmek için kullanmak zorunda kalır. Dağda sürüsüyle bulunan çoban temizlik malzemesi için ekmeği kullanır. Bütün bu davranışların sonunda ya anne ve çocuğu ya tüm gelin alayı, ya çoban ya da çobanla birlikte tüm sürüsü taş kesilir ve cezalandırılırlar. Burada dikkat çekilen noktalardan biri bu davranışlar sonucu sadece yapan değil ilgili ilgisiz çevrede bulunan birçok kişi ya da varlığın da olaydan etkilenmesidir. Bu anlatım şekli günahın büyüklüğüne bağlanabilir. Bazı durumlarda da ekmeğe karşı saygısızlık yapılır ve hamur taş kesilerek kullanılamayacak duruma gelir. Ekmeğin önemi sebebiyle ekmeğin yapımında kullanılan araç gereçlerde büyük değer kazanmış, ekmeğin tekneleri ve oklavaları da temiz olmayan işlerden uzak tutulmuştur. Bütün bu efsanelerden çıkarılabilecek sonuç ekmeğin toplum hayatındaki yeri ve önemidir. Açlık en ağır cezalardan biridir.

Şifalı Suya Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi: Şifalı sular, alternatif tıp dediğimiz tedavi yönteminde önemli bir yer tutar. Sular toprak altında bünyesine kattığı faydalı mineraller ile bazı hastalıkların tedavisine yardımcı olurlar. Bu durumu kutsiyet ifade eder tarzda değerlendiren halk da bu sulara yapılan saygısızlığı büyük bir hata olarak değerlendirmiştir. Bu suları temizlik için kullanmak, içinde çamaşır yıkamak, hayvanlarını sokmak hoş karşılanmamıştır. Bu efsanelerden yola çıkarak insanoğluna faydası olan her şeye karşı saygılı olunması ve değerinin bilinmesinin gerektiği mesajı çıkarılabilir.

Yiyecekleri Çöpe Atarak Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi: Aynen ekmeğe olduğu gibi diğer gıda maddeleri, değişik yiyecekler de her zaman dikkatle saklanması, muhafaza edilmesi gereken, insanlar için en değerli nimetlerdendir. Bunlara karşı yapılan saygısızlıklar, onları israf edip çöpe atma, ayak altında ezme, bozulmasına sebep olma tasvip edilmeyen davranışlardır. Bu konuda hassas olunmalı, her türlü nimete azami saygı gösterilmelidir. Buna dikkat etmeyenlerin maddi manevi açıdan zarar görmesi büyük bir olasılıktır.

Nimetin Bolluğundan Şikayet Ederek Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi: Nimet Allah tarafından verilmektedir, onun takdiri altındadır. Bu yüzden azlığı veya çokluğunda nasibe razı olmak vardır. Az olduğunda şikayet etmeyip şükretmek nasıl önemliyse fazla olduğunda da şımarmayıp ve şikayet etmeyip şükretmek gerekir. Şükür olmazsa nimeti verene hakaret anlamı ortaya çıkar. Bunun sonucunda efsanelerde bazen şükredilmeyen ürün bazen ürün sahibi bazen de hepsi birden taşlaşarak cezalandırılır. Nimete karşı şükür göstermek çok önemli bir kaidedir. Ayrıca bolca nimete, ürüne sahip olan ama bunu başkalarını ezmek için kullanan kişilerin taşlaşmasına dönük efsaneler de sıkça görülür. Bolluk içinde olan ve zenginleşmiş bu insanlar, maddi güçlerini kullanarak her şeye sahip çıkmaya yeltenebilir, çevrelerindeki fakir ve zor durumda olan insanlara zulüm edebilirler. Böyle durumlarda mazlumların duası kabul görür ve ya ürünleri ya kendileri ya da hepsi birden taşa dönüşerek cezalandırılabilir. Zulüm hemen her zaman bu dünyada cezayı gerektirir.

İslamiyetin Emirlerine Karşı Gelmekten Dolayı Taş Kesilme Konulu Efsaneler

Yalan Söyleyenlerin Taş Kesilmesi: Yalan tüm dinlerde ve kültürlerde büyük bir günah kabul edilir. Yalan söyleyenlere de ciddi cezalar verilir. İslam inancında büyük günahlardan kabul edilir. Yalancılık toplumu bozan büyük bir zehirdir. Yalanla fitneler çıkarılır, insanlar birbirine düşürülür, karı-koca birbirinden uzaklaştırılır, toplumsal düzene büyük zararlar verilir. Bu yüzden her zaman yasaklanmış bir davranış olup yalan söyleyenler de toplumdandır dışlanır, kıymet verilmez.

Yalancı Şahitlik Yapanların Taş Kesilmesi: Yalancı şahitlik İslam inancında çok büyük bir suçtur. Yalancılık suçunda kimi hallerde daha da aşırıya kaçılmış ve Allah adına yemin edildiği halde adalet yanıtılmaya, haklıya zulüm edilmeye çalışılmıştır. Yalancı şahitlik toplumsal olarak büyük zararlar verilebilecek bir davranış şeklidir. Katmerlenen suçun cezası da katmerli olmalıdır. Bu davranışı sergileyenlerin hem toplumda yeri yoktur hem de her tür cezayı hak ederler. Yalancı şahitlik aynı zamanda iftiracılığın bir başka boyutudur. Bu sebeple haksızlıklara ve zulme kapı açar, masum insanları mağdur eder. Efsanelerde bu konu olayın vehametini gösterme açısından cansız varlıkların dile gelmesi ve yalancı şahitin oyununu bozmaya çalışması şeklinde işlenir ki bu durum suçun büyüklüğünün ve sonuçlarının topluma vereceği zararların anlaşılması açısından önemlidir.

Aç Gözlülerin Taş Kesilmesi: Açgözlülük, İslam'da yeri olmayan ve kabul görmeyen bir davranıştır. Aç gözlü olanlar başkasının malına göz diker, nazar eder, yeri geldiğinde de zarar vererek hakkı olmayan şeylere malik olmaya çalışırlar. Bunun için de çevrelerine, insanlara zarar verebilirler. Bu yüzden bu olumsuz haslet toplumda tasvip edilmez, bu insanlar toplumca aşağılık görülür ve cezaya müstehak kabul edilirler.

İnkarcıların Taş Kesilmesi: İslam inancında her şeyin yaratıcısı ve sahibi Allah'tır. Allah'ı tanımamak, inkâr etmek O'nun vermiş olduğu tüm nimetleri de başka varlıklara ya da tesadüflere vermek anlamına gelir. Bu da O'na karşı büyük bir hakaret ve saygısızlıktır. Bu kişiler toplumda dışlanır, hiçbir saygıyı hak etmez ve cezaların da en büyüğüne müstehak olurlar.

Günah İşleyenlerin Taş Kesilmesi: Yukarıda bahsedilen ve ceza olarak taş kesilmelerin olduğu durumlar dışında yemek yemekten çalışmaya, kişisel kurallardan aile hayatına, toplumsal kurallardan ibadetlere kadar dinin emrettiği birçok kural ve kaide daha vardır. Bunları bilerek ve alenen reddeden hatta tam tersi davranışlarda bulunan kişilere de dini açıdan hem dünyada hem de ahirette ceza verileceği kabul edilir. Yapılan yanlışın ya da ihmal edilen ibadetin büyüklüğüne göre bazen sadece ahirette, bazen hem dünya hem de ahirette cezalandırmaların olacağına inanılır. Bu efsanelerle Müslüman olanlara her zaman tetikte ve hazır olunması, dinin emir ve kurallarına göre yaşanması mesajı verilmek istenir.

Çeşitli Olumsuz Davranışlardan Dolayı Taş Kesilme Konulu Efsaneler

İtaatsizlik Yapanların Taş Kesilmesi: Gerek ataerkil ailelerde evin babasının eşinden ve çocuklarından gerekse varlıklı insanların yanlarında çalıştırdıkları insanlardan (çoban, maraba, cariye vb.) değişik beklentileri vardır. Verilen vazifeleri tam olarak yerine getirmelerini ve aynı zamanda bu işleri yaparken de saygısızlık etmemeleri konusunda önemli bir toplumsal beklenti vardır. Buna uymayan ve özellikle de saygıda kusur edenlerin cezalandırılması ve yaptıkları yüzünden toplumdan tepki alması beklenir.

Yasağa Karşı Gelenlerin Taş Kesilmesi: Toplumda gerek dini gerekse gelenek görenek şeklinde ortaya konulmuş birçok kural ve bunlara bağlı da yasak bulunmaktadır. Bu kurallara uymayan ve yasakları çiğneyen kişilere dönük de birçok ceza ortaya çıkmaktadır. Efsaneler yoluyla bu kural ve yasaklara dikkat çekilerek fertlerin bilinçaltına mesaj verilmekte ve toplumsal düzenin sağlanmasına katkıda bulunma hedeflenmektedir.

Emanete Hıyanet Edenlerin Taş Kesilmesi: Emanette emin olmak hem dini hem de toplumsal olarak çok önem verilen bir husustur. İslam inancında, insanlara malları, canları, evlatları kısaca sahip olunan her şeyin Allah tarafından emanet olarak verildiği kabul edilir. Ayrıca günlük hayatta da insanların birbirine emanet emanet ettiği birçok şey (para, mal, mekan vb.) bulunmaktadır. Bunları doğru şekilde saklamak, muhafaza etmek ve sahibine iade etmek gerekmektedir. Toplumun ayakta tutan önemli hususlardan biridir emanete sahip çıkmaktır. Bu konuda yaşanacak problemler, toplumun huzuru, düzeni ve birlikte yaşama kuralları yönünden büyük sıkıntı oluşturabilmektedir.

Kötülük Yapanların Taş Kesilmesi: İnsanlar fitratlarında birçok farklı davranışı barındırırlar. Eğitim durumları, yetişilen çevre, sahip olduğu inanç sistemi gibi hayatını örgüleyen faktörlerin etkisiyle davranışlarını belirler. Toplum her zaman kendisine, ailesine ve çevresine faydalı bireyleri destekler. Bu açıdan toplum, yaşantısıyla ve davranışlarıyla çevresine zarar veren ya da verebilecek durumda olanları uyarı/ikaz yöntemleriyle kontrol altında tutar, problemleri davranışları da cezalandırır.

Para, mal-mülk zenginliği, zulme tevessül etme, duygularına hakim olamama sonucunda insanlar kimi anlarda çevrelerinde bulunan kişilere zarar verir ve/veya kötülük yapabilir. Efsaneler yoluyla topluma bu davranışların hoş olmadığı, isteyerek ya da istemeyerek de olsa bu davranışları sergileyenlerin yaptıklarının cezasını mutlaka

göreceklere, ister insana, ister hayvana, ister yakın çevresine ister tanımadığı insanlara zulmedip kötülük yapanların sonucunun hüsrana olduğu anlatılmaktadır.

Kötü Huyluların Taşa Dönüşmesi Konulu Efsaneler (171-190 Arası Numaralı)

Cimrilere Taş Kesilmesi: Cimrilik toplumların genelinde tasvip edilmeyen bir davranış biçimidir. Bu kişiler hem kendine hem de yakın çevresine sıkıntı verir. İslam inancında da tasvip görmeyen bir davranıştır. Mal-mülk kişiye emanet olarak verilmiştir ve kişi bunları hem kendisi, hem yakın çevresi hem de diğer ihtiyaç sahipleri için israf etmeden değerlendirmekle mesuldür. Cimrilere ise toplum içindeki yardımlaşma ruhuna zarar vererek sosyal dayanışmaya engel olurlar. Toplumsal hayata ciddi zarar verici boyutta etkileri olduğundan efsanelerde sıkça geçer. Bu kişiler manevi cezalarla korkutularak bu huyu terk etmeleri sağlanmaya çalışılır.

Zorda Kalanlara Zulmedenlerin ve Mallarının Taş Kesilmesi: Fakir bir kıza talip olan zengin kişi, maddi gücünü kullanarak istenmeyen bir evliliği yaptırabilir. Savaş zamanında elinde güç bulunan kişiler güçsüzlere her türlü zulmü yapabilir. Devletin zayıf olduğu yerde mahalli zorbalara kişiler güç kullanarak zayıfları ezebilir. Kıtlık zamanlarında önceden stokçuluk yapmış olanlar, bu gücü başkalarını ezmek için kullanabilir. Bu ve buna benzer durumlar her zaman karşımıza çıkabilecek olgulardır. Bu yüzden efsanelerde bolca böyle konular işlenir. Zulmetmenin büyük bir suç olduğu ve yapanların yanına kâr kalmayacağı efsanelerde vurgulanır. Bu efsanelerde dikkat çeken bir başka durum daha vardır ki genelde zalimle birlikte sahip oldukları mal, ürün, hayvan, zalime yardımcı olan insanlar da taş kesilir yani cezalandırılırlar. Bu da suçlarının büyüklüğüne, zalim kadar zalime yardımcı olanların da mesul olduğuna dönük bir mesaj olarak algılanmalıdır.

Mağdura Yardım Etmeyenlerin Taş Kesilmesi: İslam inancında toplumsal huzur için sosyal yardımlaşma prensipleri çok önemli bir yer tutar. Zengin ve fakir arasında sağlanacak bu tarz sosyal dayanışma yolları ile toplumsal barışa katkıda bulunulur. Bu yüzden mağdura yardım Yaratıcı tarafından en güzel davranışlardan biri kabul edilir. Maddi ve manevi yardımda bulunarak mağdura yardım etmekle ilgili birçok ayet ve hadisler insanlar ısrarlı bir şekilde böyle davranmaya teşvik edilir. Bu güzel davranışlar toplumda makbul olduğu gibi ahirette de affa kapı açabileceği belirtilir. Mağdura yardım etmeyenler ise tam aksi yönde ciddi cezalarla korkutularak bu huyu terk etmeleri konusunda uyarılırlar.

Hırsızlık Yapanların Taş Kesilmesi: Hırsızlık tüm dinlerde ve kültürlerde büyük bir suç olarak kabul edilmektedir. İnsanların hakkı olmayan, sahibi olmadığı bir malı ya da parayı, asıl sahibinin rızası olmadan mülk edinmesi büyük bir suç kabul edilir. Bu yüzden de hem dünyada hem ahirette de cezası büyüktür. Efsaneler yoluyla bu suçun büyüklüğüne ve cezasının ağırlığına dikkat çekilerek uzak durulması mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Ahlaki Olmayan Davranışlar Sergileyenlerin Taş Kesilmesi: Ahlaki olmayan davranışlar denildiğinde ilk akla gelmesi gereken davranışlar gayri meşru davranışlardır. Bu durumlarla ilgili genelde kardeşler arasında yaşanan cinsi münasebet ya da birbirini seven aşkların gizlice buluşarak gayrimeşru bir hayat yaşaması anlatılır. Bu iki durum da

hem toplumsal hem de dinsel açıdan kabul edilmeyen ve büyük suç olarak kabul gören davranışlardır. Cezaları da ağırdır. Bu yüzden böyle durumlara karşı insanların dikkatinin çekilmesi konusunda efsanelere büyük görev düşer.

İftira Edenlerin Taş Kesilmesi: İftira etmek toplumsal barışa büyük bir zarar verir. Yalancılıkla birlikte bir başkasına zarar verme de devreye girer ve iki büyük suç beraberce işlenmiş olur. İftiracılık yüzünden insanların işi ve hayatı darmadağan olabilir. Büyük zulümlerin işlenmesine sebep olabilir. Mahkemeler yanıltılarak hatalı kararların alınmasına neden olunabilir. Hem kişilere hem de topluma ciddi zarar veren iftiracılığın cezası da büyüktür. Bu yüzden insanları uyarma ve engelleme konusunda efsaneler büyük görev üstlenmektedir.

Hızır'a Karşı Yapılan Saygızlıklardan Dolayı Taş Kesilmeler

Çeşitli Saygısızlıklardan Dolayı Canlıların, Eşyaların, Nimetlerin Taş Kesilmesi: İslam inancında Hızır karakteri önemli bir yer tutar. Kur'an-ı Kerim'de "Orada bizim seçkin kullarımızdan öyle bir has kulumuzu buldular ki; biz ona tarafımızdan lütfu ihsanda bulunmuş, nezdimizden rabbani bir ilim öğretmiştik." (Kehf 18:65) ayetiyle anlatılan, kendisine ilahi rahmet ve ilim verilmiş zattır (Bediüzzaman, 2006, s. 375). Birçok efsanede Hızır (AS) ele alınmakta ve toplumsal mesajların verilmesinde rol oynamaktadır. Genelde Hızır'a yalan söyleyenler, ona istediğini (yiyecek, ürün, eşya, mal vb.) vermeyip cimrilik yapanlar, onun sözünü dinlemeyenler, ona hürmet etmeyip saygısızlık yapanlar cezalandırılır. Cezalandırma sadece kendileri ya beraber bulunduğu kimselerle birlikte tüm grup (gelin alayı) ya ayrılamadıkları mal ve eşyaları ya da hepsi birlikte taş kesilerek cezalandırılırlar.

Hızır'ın şahsında taş kesilmelere neden olan durumlara dikkat çekilerek halkın eğitimi ve iyiliğe yönlendirilmesi sağlanmış olur. Her an imtihan olabilecekleri ve gözetim altında oldukları mesajı verilir.

Hayvanlarla İlgili Taş Kesilmeler

İnsana Saldıran Vahşi Hayvanların Taş Kesilmesi: İnsanlara zarar vermeye meyilli aslan, yılan vb hayvanların ya saldırdığı mazlumun Yaratıcı tarafından korunması ile, ya yapılan duaların hemen kabulü ile ya da mübarek zatların devreye girip olaya müdahalesi ile taş kesilmeler anlatılır. Böylece insanlara zarar veremeyecek duruma gelmeleri efsanelerde sıkça karşılaşılan bir meseledir. Bu efsaneler, duanın ve mübarek zatların ağırlığı hissedilir ve insanlara sıkıştıkları zamanlarda sığınılacak limanı işaret eder.

Hayvana Zulmeden İnsanların Taş Kesilmesi: İster evcil hayvanlar isterse yabani hayvanlar olsun kesinlikle hayvanlara zulüm edilmemelidir. İhtiyaç haricinde yabani hayvan avlanılamaz, insanlara zarar vermeyen vahşi hayvanlar öldürülemez, kullanılan hayvanlara kaldırılabileceğinden fazla yük yüklenemez ve evcil hayvanların bakımı ihmal edilemez. Hayvanlar da ekosistemin önemli bir oyuncusu olup dini yönden ve toplumsal açıdan koruma altına alınmışlardır. Bu hükümlere uymayan ve hassasiyet göstermeyenlere de ağır cezalar takdir edilmiştir. Efsaneler yoluyla bu duruma dikkat çekilmekte ve insanlar zulüm etmemeleri konusunda uyarılmaktadır.

Kızılan Hayvanların Beddua Edildikten Sonra Taş Kesilmesi: Sahip olunan hayvanların görevlerini yerine getirmemesi, aksilik çıkarması durumlarında sahipleri tarafından beddua edildikten sonra taşlaşmaları konu edilen birçok efsaneye de rastlanmaktadır. Sahibi tarafından bakım ve görümü yapılan hayvanlar üzerindeki hakkını göstermesi açısından önemlidir.

Kaybettiği Hayvandan Dolayı Dua Eden Kişinin Taş Kesilmesi: Eski dönemlerde tarım ve hayvancılık en önemli geçim yolları olarak kabul edilmektedirler. Hayvancılıkta büyükbaş ve küçükbaş hayvanları otlatmaya ve sulamaya götürmek günlük sıradan bir iştir. Bu işler sırasında vahşi hayvanların saldırısı, kaybolma vb. sebeplerden dolayı kendisine emanet edilen hayvanları kaybeden kişiler mal sahibine hesap verememe korkusu yaşayabilmektedir. Bundan dolayı da dua edip kurtuluş olarak taş kesilmeyi isteme durumu efsanelerde sıkça geçmektedir.

İnsanların Dağ-Tepe-Kayaya Dönüşerek Taş Kesilmesi

Kavga Edenlerin Dağ-Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi: Büyük Ağrı-Küçük Ağrı Dağları gibi yan yana olan ve yükseklik farkı olan dağ dizinleri için söylenmiş efsaneler vardır. Bu efsanelerde birbiriyle kavga eden kişilerin birbirlerine ettikleri beddualar sonrasında ikisinin de taş kesilerek dağ ve tepelere dönüşmesi görülür. Kavga eden kişiler genelde kardeşlerdir. Bazen her ikisi de suçludur bazen biri diğerine dargındır ama ikisi de taşa dönüşürler. Bu efsanelerde genel itibari ile verilen toplumsal mesaj; birbiriyle didişen ve sürekli çekişen insanların hem kendilerine hem de karşısındakine zarar vereceği olabilir. Ağrı Dağları yüksek rakımlı ve sert iklim şartlarına sahip dağlardır. Bu yüzden kavga eden insanların bu zorlu dağlara dönüşmesi birbiriyle uyumlu olmuş denebilir. Kişilikle mekan bir anlamda birbirini çağırır.

Beddua Alanların Dağ-Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi: Bu tip efsaneler her yerde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Çevredeki çeşitli dağ ve tepeler için bu tarz efsaneler sıkça anlatılmaktadır. Dul bir kadına zulmedip mallarını gaspeden ağaların veya cimrilik yapanların beddua alması gibi durumlarda karşılaşılabılır. Bedduaya sebep olan davranışları iyi kavramak gerekmektedir. Dul kadınlara zulmetmek ve cimrilik toplumda her açıdan beğenilmeyen davranışlardır.

Dua Edenlerin Dağ-Tepe-Kayaya Dönüşerek Taş Kesilmesi: Bu tarz efsaneler genelde hemen her yerde bulunan tepe ve kaya parçaları ile ilgilidir. Sıkıntıya ve zulme uğrayanların, kötü hava koşulları ve savaş vb. zor durumda kalanların dua edip kurtuluş arayanların dualarının kabulü ile tepe, kaya haline dönüşmeleri anlatılır. Taşa dönüşmek içinde buldukları istenmeyen durumlardan kurtuluşun yoludur. Bu kaya parçaları ve tepelerin hikayesi anlatılarak insanlara sıkıntılı durumlara karşı tedbirli olunması, fevri davranışlara girilmemesi ve insanlara zulmetmenin ne kadar kötü bir davranış olduğu anlatılmaya çalışılır.

Hızır'a İstedliğini Vermeyenlerin ve Mallarının Kayaya Dönüşerek Taş Kesilmesi: Hızır'ın uğrayıp imtihan ettiği kişilerin bir kısmı da tepe ve kayaya dönüşür. Özellikle mallarıyla ve ürünleriyle beraber taşlaşanlar efsanelerde görülmektedir. Genelde Hızır, onlardan emek sarf ettikleri şeylerden Allah rızası için vermelerini ister. Onlar cimrilik

yapar. Mal vermez, yalan söyler ve hırs yaparlar. Bunun sonucunda da Hızır onları ve ayırlamadıkları mallarını taş döndürür. Bu efsanelerden yola çıkarak malın gerçek sahibi olan Allah'ı unutmamak ve sahip olunan şeylerden Allah rızası için infak etmek öğretilmek istenmektedir. Sadaka vermenin, hayırdan bulunmanın malı azaltmadığı tam tersine bereketlendirdiği kabul edilir.

Adağını Yerine Getirmeyenlerin Taşa, Ürünlerinin Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi: Kimi insanlar sıkıntılı durumlarda çok çabuk söz verebilir ve adakta bulunabilir. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulduktan sonra ise cimrilik yapar ve sözünü unutarak adağını yerine getirmemezse paylaşmadığı o ürünler taş kesilir. Hiçbir işe yaramayan taş yığını haline gelirler. Bu efsaneler vasıtasıyla topluma hem verilen sözleri yerine getirmenin önemi hem de yardımlaşmanın değeri anlatılır

Acısı Olanların Dua ile Kaya-Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi: Acısı olan insanların bu zor durumdan kurtulmak ve azabı sona erdirmek için dua etmesi sonrasında taş, kayaya dönüşmesiyle ilgili efsaneler de bulunmaktadır. Bu efsanelerde çocuğunu, kendisine emanet edilen kişi veya malları kaybeden, sahip çıkamayan insanların çektikleri vicdan azabından kurtulmak için çareyi taşlaşmada bulması bu efsanelerde anlatılır. Çaresizliğin üzüntünün boyutu resmedilir ve çekilen acının derecesi bir anlamda belirlenir.

Tablo 3

Sakaoğlu'na (1980) Göre Taş Kesilme Efsanelerinin Tematik Yoğunluğu

SIRA	ANA KONU	ALT BAŞLIK	SAYI
1		Gelin-Gelin Alaylarının Taş Kesilmesi	12
2		Damadın Taş Kesilmesi	2
3		Beddu Ala Alaydakilerin Taş Kesilmesi	5
4		Dua Alan Alaydakilerin Taş Kesilmesi	12
5		Adağını Yerine Getirmeyen Alaydakilerin Taş Kesilmesi	5
6		Hızır'a Yapılan Saygısızlıktan Dolayı Alaydakilerin Taş Kesilmesi	4
7		Kutsala Saygısızlık Gösteren Alaydakilerin Taş Kesilmesi	1
8	AŞK KONULU	Nimete Saygısızlık Gösteren Alaydakilerin Taş Kesilmesi	4
9	EFSA NELER	Anne-Babaya Saygısızlık Yapan Gelinin Taş Kesilmesi	4
10		Kaçak Aşıkların Taş Kesilmesi	12
11		Zorla Kaçırılan Kızın Taş Kesilmesi	8
12		Sevdiğine Kavuşamayanların Taş Kesilmesi	5
13		Adakta Bulunarak Zor Durumdan Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi	22 *
14	ZOR DURUMDAN KURTULMA	Tabiat Üstü Mahluktan Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi	27 *
15	KONULU EFSA NELER	Sıkıntıdan Kurtulma Arzusu Çeken İyilerin Taş Kesilmesi	15
16		Düşmandan Kurtulmak İsteyenlerin Taş Kesilmesi	14

17	TABIAT ÜSTÜ VARLIKLARDAN KURTULMA KONULU EFSANELER	Ejderhaların Taş Kesilmesi	27 *
18	TAŞ KESİLEREK KURTULMAYA RAZI OLMA KONULU EFSANELER	Üzüntü Duyanların Taş Kesilmesi	13 *
19		Anne ve Çocuklarının Taş Kesilmesi	2 *
20		Korkanların Taş Kesilmesi	3
21		Kötü Hava Koşullarından Kurtulmak İçin Taş Kesilmesi	5 *
22	SAYGISIZLIKTAN DOLAYI TAŞ KESİLMESİ KONULU EFSANELER	Kocasına İyi Hizmet Etmeyen Eşin Taş Kesilmesi	2
23		Misafire İyi Hizmet Etmeyen Ev Hanımının ya da Çalışanın Taş Kesilmesi	4 *
24		Anneye El Kaldıran Evladın Taş Kesilmesi	8
25		Anne-Babaya Saygısızlık Eden Evladın Taş Kesilmesi	11 *
26		Kayınvalidesine Saygısızlık Yapan Gelinin Taş Kesilmesi	2
27		Kutsala Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi	2
28	NİMETE SAYGISIZLIKTAN DOLAYI TAŞ KESİLME KONULU EFSANELER	Ekmeğe-Ekmek Hamuruna Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi	27 *
29		Şifalı Suya Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi	5
30		Yiyecekleri Çöpe Atarak Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi	1
31		Nimetin Bolluğundan Şikayet Ederek Saygısızlık Gösterenlerin Taş Kesilmesi	1
32		İSLAMİYETİN EMİRLERİNE KARŞI GELMEKTEN DOLAYI TAŞ KESİLME KONULU EFSANELER	Yalan Söyleyenlerin Taş Kesilmesi
33	İSLAMİYETİN EMİRLERİNE KARŞI GELMEKTEN DOLAYI TAŞ KESİLME KONULU EFSANELER	Yalancı Şahitlik Yapanların Taş Kesilmesi	5
34		Aç Gözlülerin (Tamahkarlar) Taş Kesilmesi	6 *
35		İnkarcıların Taş Kesilmesi	4
36		Günah İşleyenlerin Taş Kesilmesi	121 *
37	ÇEŞİTLİ OLUMSUZ DAVRANIŞLARDAN DOLAYI TAŞ KESİLME KONULU EFSANELER	İtaatsizlik Yapanların Taş Kesilmesi	5
38		Yasağa Karşı Gelenlerin Taş Kesilmesi	25 *
39		Emanete Hıyanet Edenlerin Taş Kesilmesi	1
40		Kötülük Yapanların Taş Kesilmesi	2
41		Cimrilerin Taş Kesilmesi	5 *
42		Zorda Kalanlara Zulmedenlerin ve Sahip Olduklarının Taş Kesilmesi	8 *
43	KÖTÜ HUYLULARIN TAŞ KESİLMESİ KONULU EFSANELER	Sadaka Vermeyen, Mağdura Yardım Etmeyenlerin Taş Kesilmesi	3 *
44		Hırsızlık Yapanların Taş Kesilmesi	3
45		Ahlaki Olmayan Davranışlar Sergileyenlerin Taş Kesilmesi	4
46		İftira Edenlerin Taş Kesilmesi	1
47	HIZIR'A YAPILAN SAYGISIZLIKTAN DOLAYI TAŞ KESİLME KONULU EFSANELER	Çeşitli Saygısızlıklardan Dolayı Canlıların, Eşyaların, Nimetlerin Taş Kesilmesi	27 *
48	HAYVANLARLA İLGİLİ TAŞ KESİLME KONULU EFSANELER	İnsanlara Saldıran Vahşi Hayvanların Taş Kesilmesi	6 *
49		Hayvanlara Zulmeden İnsanların Taş Kesilmesi	4
50		Kızılan Hayvanların Dua Edildikten Sonra Taş Kesilmesi	2

51		Kaybettiği Hayvandan Dolayı Dua Eden Kişinin Taş Kesilmesi	2
52		Kavga Edenlerin Dağ-Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi	2
53		Beddua Alanların Dağ-Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi	9
54	İNSANLARIN DAĞ-TEPE- KAYAYA	Dua Edenlerin Dağ-Tepe-kayaya Dönüşerek Taş Kesilmesi	2
55	DÖNÜŞEREK TAŞ KESİLMESİ	Hızır'a İstedliğini Vermeyenlerin ve Mallarının Kayaya Dönüşerek Taş Kesilmesi	7
56	KONULU EFSANELER	Adağını Yerine Getirmeyenlerin Taşa, Ürünlerinin Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi	5 *
57		Acısı Olanın Dua İle Kaya-Tepeye Dönüşerek Taş Kesilmesi	2

* İçinde birden fazla tema bulunan efsaneler, birden fazla yerde sayılmıştır.

İkinci ve üçüncü tablolarda taş kesilme konulu efsanelerde işlenen alt konular ve temalar incelenmekte konu başlıklarına baktığımızda her birinin direk hayatın içinden ve herkesin her yerde karşısına çıkabilecek, toplum içinde yüzleşebileceği unsurlar olduğu net olarak görülebilir. Ejderha, Hızır gibi bazı fevkalade durumlar olsa da geneli sıradan günlük hayatın konularıdır. Sürekli olarak hayat okulu diye tabir edilen toplum hayatının içinde ferdi eğitmeye çabalayan, toplumsal ilişkileri, milli birlik ve beraberliği, huzurlu ve güvenli bir hayat sürmenin köşe taşlarını anlatan efsanelerle karşı karşıya geldiği tablodan görülmektedir. Yeri geldiğinde dini, yeri geldiğinde kültürel ve yeri geldiğinde sosyal kurallar merkezli kırmızı çizgiler ortaya konmaktadır. İnsanların her zaman iyiyi, doğruyu, güzeli, faydalıyı tercih etmesi mesajı bilinçaltına işlenmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Tartışmalar

“Taş Kesilme” konulu efsanelerde taş kesilen varlıklara göre bir tasnif yapıldığında (tekrarlarla birlikte) 327 efsaneden 166 tanesinde yani yarıdan fazlasında sadece insanların taş kesildiği görülmektedir. Bu miktar diğer efsaneler arasında oranla ciddi bir yekün tutmakta ve taş kesilmenin merkezinde insanların olduğu, insan hayatına mal olan durumların anlatımında ağır bastığı anlaşılmaktadır. Sonrasında sırayla yine insan unsurunun bulunduğu 51 adet insan ve hayvanların beraber taşlaştığı, 34 adet insan ve eşyaların beraber taşlaştığı, 30 adet de insan-hayvan-bitki-eşya gibi varlıkların topluca taşlaştıkları efsaneler gelmektedir. İnsanın bir şekilde içinde bulunduğu taş kesilme hadiselerinin efsanelerin neredeyse %85,9’la büyük kısmını kapsadığı görülür. Bu durum insan için en önemli varlık olan kendi canını feda etme, kaybetme durumunun çok fazla ön plana çıkarılmasını işaret etmekte, çalışmada bahsedildiği üzere efsanelerin toplumsal hayattaki etkilerini, verdikleri mesajla sosyal hayatı şekillendiren, yönlendiren bir araç görevinde buldukları tezini destekler niteliktedir. Bu yüzden sosyal hayat devam ettikçe efsanelere olan ihtiyaç da bitmeyecek ve bir şekilde fonksiyonlarını sürdürecektir.

Bu çalışma sonucunda en yaygın görülen motiflerden biri olan taş kesilmeye dair hem bir motiften efsane türünün geneli ile ilgili bilgilere ulaşılmış hem de genel katalogların tüm motiflere temas etme mecburiyetinden kaynaklanan özele inememe sıkıntısından sıyrılma imkanı doğmuştur.

Edebi eserlerin, gerek sözlü, gerek yazılı ve gerekse görsel sanatlar şeklinde ortaya konulması ve özellikle çocukların psikolojik ve zihinsel gelişimine büyük etkilerde bulunmasında amaçlanan hedefleri desteklediği anlaşılmaktadır. Birçok olay, durum, hayatın gerçekleri, toplumsal kurallar, toplum hassasiyetleri, gelenek ve görenekler, dini-kültürel hassasiyetler bu edebi türler üzerinden, bunların içerisine gizlenmiş mesajlarla verilmektedir. İnsanlar ve özellikle çocuklar, bu eserler üzerinden eğitilmektedir.

Toplumu bir arada tutan değerler topluluğu gelenek ve göreneklerle kültürel özelliklerdir. Toplum içinde düzeni sağlamak için her dönem edebi eserlerden bir hayli yararlanılmaktadır. Bu edebi eserlerle küçük yaştan itibaren bireylere toplumsal mesajlar verilmiş, makbul olanla olmayanın sınırları çizilmeye çalışılmıştır.

Halk edebiyatı nesir dalının bir kolu olarak efsane türü, toplum içinde her zaman ve her durumda varlığını devam ettirecek bir edebi tür olduğu kanaatindeyiz. İnsan muhayyilesinin efsane oluşturmaya müsait özelliği, olağanüstü durumları arama ve kabullenme huyu, her olay ve mekândan efsaneye uzanan bir yol açabilmesini sağlamaktadır. Bu da efsane üretkenliğinin devamını sağlamaktadır. Bundan dolayı efsaneyi sadece geçmişteki olaylarla sınırlandırmayıp gerek bugün gerekse yarın, çok canlı olarak var olan, sürekli kendini yenileyen-geliştiren bir tür olarak görmek gerekmektedir.

Edebi eserlerin ortaya çıkışındaki gerekçelerinden biri olan toplumsal mesajlar vermek (toplum için sanat yapmak), bu mesajlarla toplumu şekillendirmek, ortak yaşama dönük önemli hususların benimsenmesini kolaylaştırmak, toplumsal bilincin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Efsanelerin gerçeklik kavramına ustaca yedirilmiş olağanüstülük durumu, inanç kaideleri ile de desteklenerek hemen her konu izah edilebilmekte ve mesajın bireyin bilinçaltına yerleştirilmesi kolaylaştırılmaktadır.

Efsanelerin ana teması olan gerçek olduğuna inanılan olağanüstülükleri işleyerek toplumsal mesajlar verme durumu için teknolojiye yaşanan değişimlerin efsane türüne olumlu olarak yansımış olduğu kabul edilebilir. Çünkü her efsane, ister eskiyi ister yeniye ele alsın her zaman içinde barındırdığı olağanüstülüklerle görsel sanatlara en önemli kaynak durumunda olacaktır.

Günümüzün popüler sanat alanı olan TV ve sinema sektörüne de hızla uyum sağlamış, efsane kökenli hikayeler senaryo olarak bolca karşımıza çıkmaktadır. Sinema severler özellikle efsane merkezli konuların işlendiği yapıtlara çok fazla ilgi duymaktadır. Yazılan senaryoların gerçeklik payının olması, izleyicileri daha fazla etkilemeye, bilinç altlarına daha kalıcı mesajlar vermeye dönük çalışmalar olmasına kapıyı aralamıştır. Efsanelerin en önemli özellikleri olan gerçeğe bağlanma, gerçek olma ihtimalinin bulunması durumları, bugünün insanının mantık ve ilmi değerlere yakınlık hissiyatına daha yatkın bir tür olarak onlara değer kazandırmıştır. Yapılan efsane derlemelerin neredeyse hepsi bir senaryo olacak değerde anlam yüklü eserlerdir. Çoğu tarih odaklı belgesellerde işlenen ana temalar da yine geçmiş kültür ve yaşantıların efsanevi yönleridir.

Efsaneler, masallarda olduğu gibi hayali unsurları ya da destan-mitolojik hikâyeler gibi çok eski zaman dilimlerine ait durumları resmetmekten ziyade her zaman bireyin burnunun ucunda olan, günlük hayatta her an karşısına çıkabilecek durumlardan seçilir. Çok yakın bir zaman diliminde ve bilindik yerlerde vuku bulmuş olmaları, inandırıcılıklarını artırmaktadır. Her ne kadar modern insanın sosyal hayatında birbirinden kopuk bir yaşantı şekli ön plana çıksa da toplum içinde yaşama, sosyal hayatın yazılı ve sözlü kurallarına uyma gerçekliği varlığını devam ettirmektedir. Bu yüzden eğitim kurumlarında verilen eğitimi destekleyici bir kaynak olarak aile ve çevrede verilecek eğitimde ortaya konan toplumsal mesaj ihtiyacı büyük ölçüde yine yazılı/görsel sanat eserleri tarafından karşılanmaya devam edecektir. Özellikle çocukların psikolojik ve zihinsel gelişiminde etkisinin çok fazla olduğu öteden beri bilinmektedir. Birçok olay, durum, hayatın gerçekleri, toplumsal kurallar, toplum hassasiyetleri bu edebi türler üzerinden içerisine konulmuş mesajlarla verilmiş ve verilecektir.

Efsane tabirinin son zamanlarda kazandığı yeni anlamlar da dikkat çekicidir. Hatta yan anlamının günümüzde asıl anlamını gölgede bıraktığını bile söylemek mümkündür. Bugün halk dilinde çok sık bir şekilde kullanılmaya başlanan “efsane takım, efsane program, efsane araba, efsane oyuncu.” gibi tabirler, olağanüstü özellikler taşıma yönüyle efsane türünü çağrıştırırken diğer yönden ise edebi bir tür olarak yıpranmasına neden olmaktadır. Birçok yakın edebi türle benzerlikleri olan bir tür için bu gelişme onu olumlu şekilde destekleyen bir durum olmamaktadır. Ama şu bir gerçek ki olağandışılık-sıradışılık her zaman vazgeçilmez bir durum olarak kalacaktır efsanelerde.

Süsten sanattan uzak, yalın bir dilin kullanıldığı; bir olay, kişi, yer ya da varlık üzerine bina edilmiş bu halk hikâyeleri; gerçeklikle bağlantılarının olması hatta içlerindeki olağanüstülüklerin en baştan gerçek olarak kabul edilmesi yönüyle yerine göre bir tarihi vesika, yerine göre coğrafi bir eser, yerine göre de folklorik bir edebi eser kabul edilebilir. Bir milletin bir kültürün gelişimini, yaşantısını, inançlarını ortaya koyan tarihsel ve sosyolojik belgeler olarak da görülebilirler. Efsaneler üzerinden toplumsal kurallar, gelenek- görenekler, inanışlar, dini kavramlar örgülenebilir ve gerek bugünkü gerekse gelecekteki nesillere sosyal mesajlar verilebilir. Bu mesajlarla kültürel bağlar kuvvetlendirilir, olağanüstülükler bir mantık ölçüsüne sığdırılır, sosyal hayatın olumlu ve olumsuz yansımalarının fertler üzerindeki etkilerine dikkat çekilip ideal bir toplum için gerekli alt yapı çalışmalarına destek olunabilir. Bu yüzden efsaneleri, sadece edebiyatçılarla değil tarihçiler, sosyologlar, psikologlar, pedagoglar, toplum ve siyaset bilimciler, eğitimciler gibi farklı alanların uzmanları ile beraber değerlendirmek yerinde olmaktadır ve olacaktır.

Çok eski ve geniş bir edebiyat, tarih, kültür geçmişi olan Türk toplumunun, tarih boyunca yaşadığı coğrafyalarda, etkileşimde olduğu farklı millet ve kültürler de göz önüne alındığında bu edebi türe bakan yönüyle araştırmacıların karşısına sınırsız bir kaynak ve araştırma alanı ortaya çıkabilecektir. Yapılacak her çalışma, kültür ve inancın birleşiminden ortaya çıkan ve sağlam temeller üzerine oturmuş toplumun temellerini daha da sağlamlaştırabilecektir.

Referanslar

Boratav, N. P. (2012). *Türk Mitolojisi*. (Çev. Recep Özbay), BilgeSu Yayınları.

Bediüzzaman, S. N. (2006). *Mektubat*. Şahdamar Yayınları, Yayın numarası: 55

- Köksel, B. (2009). *Divanı Lügatit Türk'te Yer Alan Efsaneler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(9), 263.
- Luthi, M. (1997). *Almanya'da Masal: Ad, Kavram ve Önemli Çalışmalar*, (Çev. F. Sevgül Sönmez) *Milli Folklor Dergisi*. 5, 35, 89.
- Sakaoğlu, S. (1980), *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara Üniversitesi Basımevi. IX +140 Sayfa, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 29, Halk Edebiyatı Dizisi: 5.
- Sakaoğlu, S. (1976). *101 Anadolu Efsanesi*. Damla Yayınevi, No 46.
- Sakaoğlu, S. (1992). *Efsane Araştırmaları*. Selçuk Üniversitesi Yayınları No:106, Eğitim Fakültesi Yayınları, No 26.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları 59. 99 Soruda Çocuk Dizisi. 13.
- Ögel, B. (2010). *Türk Mitolojisi*. (5. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, 8. Dizi, Sayı 102, (Tıpkıbasım).
- Turgay, Ç. ve Turgay, A. (1972). *Anadolu Türk Efsaneleri Üzerine Psiko Sosyal Bir Çalışma*. ss. 447-462. İçinde: 8. Milli Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Marmaris 1972, İzmir 1973.
- Yurtbaşı, Metin (1996). *Sınıflandırılmış Türk Atasözleri*, (6. Baskı)

Sorumlu Yazar Bilgileri:

Yazar ismi: Cengiz AKBALABAN

Bölüm: Philology

Fakülte: Department of Oriental Philology

Üniversite, Ülke: International Burch University, Bosnia and Herzegovina

Email: cengizakbalaban@gmail.com

Lütfen alıntılalımız: Akbalaban, C., Yücel, D. (2021). Bir Motif Olarak Taş Kesilme Efsanelerinin Tasnifi ve Toplumsal Mesajları. *Türk Edebiyatları Araştırma Dergisi*, 2(1), 33-58. DOI: <https://doi.org/10.47580/tead.213>

Please Cite: Akbalaban, C., Yücel, D. (2021). Classification as a Motive of Petrification Legends and Given Social Messages. *Journal of Research in Turkic Literatures*, 2(1), 33-58. DOI: <https://doi.org/10.47580/tead.213>

Alındı: April 26, 2021 ▪ Kabul: September 17, 2021